

درس فارغ فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فیما یحرم علی الجنب

موضوع جزئی: حکم دخول جنب در مشاهد مشرفه

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

تاریخ: ۲۴ اسفند ۱۳۹۹

مصادف با: ۳۰ رجب ۱۴۴۲

جلسه: ۸۶

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

بحث در روایاتی بود که در رابطه با حرمت دخول جنب در مشاهد مشرفه به آنها استناد شده است. در این رابطه به چهار روایت اشاره شد. عرض شد که استناد به این روایات بر مدعا (حرمت توقف جنب در مشاهد مشرفه) تمام نیست زیرا روایت سوم (روایت مفید) و روایت چهارم (روایت حمیری) از حیث سند ضعیف‌اند و مرسله می‌باشند و روایت اول (صحیح محمد بن حسن صفار) و روایت دوم (روایت جابر جعفی) از حیث دلالت مشکل دارند و دلالت این دو روایت تمام نیست زیرا کلمه «لا ینبغی» که در روایت اول (صحیح محمد بن حسن صفار) آمده است، ظهور در کراهت دارد [، کما اینکه معروف نیز همین است]، بنابراین نمی‌تواند دلالتی بر حرمت داشته باشد. بله، اگر «لا ینبغی» به معنای «لا یتیسر» یا «لا یتمکن» باشد در این صورت، به معنای عدم تمکن شرعی و حرمت خواهد بود و ظهور در حرمت خواهد داشت چون «لا یتمکن» به معنای عدم تمکن تکوینی نیست زیرا شخص، تکویناً متمکن از دخول می‌باشد، بنابراین، منظور از «لا یتمکن»، عدم تمکن شرعی و حرمت است، یعنی از نظر شرع، شخص جنب حق ندارد که با حالت جنابت بر امام (ع) یا در مشاهد مشرفه داخل شود.

پس، هرچند که روایت اول و دوم ظهور در حرمت دارند، لکن دو قرینه وجود دارد که بر این دلالت می‌کند که از لفظ «لا ینبغی» ظاهر آن اراده نشده است؛

قرینه اول، این است که در روایت اول، ابوبصیر در صدد امتحان امام صادق (ع) بوده است و امام (ع) نیز در مقام اعجاز بوده است و در مقام بیان حلیت و حرمت نبوده است، کما اینکه بعضی از اخبار وارده در این رابطه، از جمله روایت چهارم که سابقاً به آن اشاره شد [عَلِیُّ بْنُ عِيسَى فِي كَشْفِ الْغُمَّ نَقْلًا مِنْ كِتَابِ الدَّلَائِلِ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيِّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ أَنَا أُرِيدُ أَنْ يُعْطِيَنِي مِنْ ذَلَالَةِ الْإِمَامَةِ مِثْلَ مَا أُعْطَانِي أَبُو جَعْفَرٍ (ع) فَلَمَّا دَخَلْتُ وَ كُنْتُ جُنُبًا قَالَ: «يَا أَبَا مُحَمَّدٍ مَا كَانَ لَكَ فِيمَا كُنْتَ فِيهِ شُغْلٌ تَدْخُلُ عَلَىَّ وَ أَنْتَ جُنُبٌ» فَقُلْتُ: مَا عَمَلْتُهُ إِلَّا عَمْدًا، قَالَ: «وَلَمْ تُؤْمِنْ»، قُلْتُ: بَلَى وَ لَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي، فَقَالَ: «يَا أَبَا مُحَمَّدٍ قُمْ فَاغْتَسِلْ»، فَقُمْتُ وَ اغْتَسَلْتُ وَ صِرْتُ إِلَى مَجْلِسِي وَ قُلْتُ: عِنْدَ ذَلِكَ إِنَّهُ إِمَامٌ^۱] بر همین مطلب شهادت می‌دهند که در این روایت، ابوبصیر تصریح کرده است که در صدد امتحان امام (ع) بوده است و امام (ع) در مقام اخبار و اعجاز از یک امر واقعی بوده است [، یعنی ابو بصیر برای امتحان امام (ع)، با حالت جنابت بر امام (ع) وارد شده است و امام (ع) نیز با قدرت اعجاز به او فهمانده است که او برای امتحان ایشان با حالت جنابت داخل شده است] و در مقام بیان حرمت و حلیت نبوده است، بنابراین، کلام امام (ع) که فرموده است: «لا ینبغی...»، در مقام اعجاز و اخبار بوده است و در مقام بیان حرمت و حلیت نبوده است، پس این روایت نمی‌تواند با کمترین مرتبه کراهت تناسب داشته باشد، چه رسد به اینکه گفته شود که بر کراهت تأمه که حرمت است،

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۱۶، ص ۲۱۲، ح ۳.

دلالت دارد، بنابراین، روایت اول بر حرمت دلالت ندارد و نهایت چیزی که می‌توان گفت این است که گفته شود که این روایت بر کراهت دلالت دارد چون «لا ینبغی» با کراهت منافات ندارد.

قرینه دوم، این است که نسبت به این مطلب که افراد زیادی در عین حال که جنب بوده‌اند بر ائمه (ع) وارد می‌شده‌اند، قطع وجود دارد چون علم وجدانی وجود دارد که این گونه نبوده است که تمام کسانی که بر ائمه (ع) وارد می‌شده‌اند طهارت از جنابت داشته‌اند، بلکه واضح است که مردم اکثر مردم هر عصر و زمانی مبالغت دینی ندارند که ملاحظه بکنند و با توجه به اینکه در خانه ائمه (ع) به روی مردم باز بوده است و مردم بر آنها وارد می‌شده‌اند، بعید نیست که عده‌ای با اینکه جنب بوده‌اند، بدون اینکه غسل کنند بر ائمه (ع) وارد می‌شده‌اند و فرمایش امام صادق (ع) در روایت اول به ابو بصیر از باب اعجاز بوده است و از باب بیان حلیت و حرمت نبوده است.

با توجه به آنچه بیان شد و اینکه در هیچ جا دیده نشده و از هیچ کسی شنیده نشده است که ائمه (ع) به خروج کسی که جنب بوده است، امر کرده باشند یا شخص جنب را از ورود منع کرده باشند و تنها نهی که از ائمه (ع) صادر شده است، نهی امام صادق (ع) است که نسبت به ابو بصیر وارد شده است که عرض شد که این نهی از باب اعجاز بوده است و امام (ع) در مقام بیان حلیت و حرمت نبوده است و روشن است که اگر حرمتی در کار بود، از طریق تواتر یا شبه تواتر منتشر می‌شد و به دست بقیه می‌رسید و روایت، به روایت ابو بصیر منحصر نمی‌شد، بلکه روایات متعددی در این زمینه وارد می‌شدند و اینکه فقط روایت ابو بصیر وارد شده است، قرینه بر این است که دخول جنب بر ائمه (ع) حرام نبوده است و لذا نهایت چیزی که می‌توان از روایت صحیح محمد بن حسن صفار استفاده کرد این است که این روایت بر کراهت حمل می‌شود.

ان قلت: اگر گفته شود که اخبار وارده از حیث سند و دلالت مشکل ندارند و بر حرمت دخول جنب بر امام (ع) دلالت دارند، سؤال این است که پس حکم دخول همسران ائمه (ع)، فرزندان آنان و کنیزان و غلامان آنان چه می‌شود؟ در حالی که این افراد در بیوت ائمه (ع) زندگی می‌کرده‌اند و جنب می‌شده‌اند و چه بسا با حالت جنابت نزد ائمه (ع) رفت و آمد می‌کرده‌اند و در هیچ روایتی وارد نشده است که ائمه (ع) به اخراج این افراد از نزدشان امر کرده باشند.

قلنا: مناقشه مذکور، صحیح نیست زیرا اگر حرمت دخول جنب بر امام (ع) ثابت شود، این حرمت، فرضی را شامل می‌شود که شخص جنب از خارج بخواهد بر امام (ع) وارد شود، ولی اگر شخصی که نزد امام (ع) زندگی می‌کند، مثل همسر و فرزند امام، جنب شود، مشکلی ندارد و عنوان بحث مورد نظر، این موارد را شامل نمی‌شود.

علاوه بر آنچه تا کنون بیان شد، عرض می‌شود که آنچه که حرام است، دخول جنب در بیت انبیاء (ع) و اولاد آنان، مثل ائمه اطهار (ع) است چون اولاد آنان به عنوان فرزندان انبیاء (ع) محسوب می‌شوند و خانه آنان خانه انبیاء است و این چیزی است که از اخبار به دست می‌آید و ظاهر این عنوان، این است که بیت، مضاف و منتسب به انبیاء (ع) و فرزندان آنان به صورت بالفعل باشد، یعنی شخص به خانه امام (ع) داخل شود، در حالی که مشاهد مشرفه این گونه نیستند بنابراین، اضافه ملکیت به تنهایی برای الحاق مشاهد مشرفه کفایت نمی‌کند، بلکه اضافه مشاهد مشرفه به امام (ع) اضافه ملکیت است، اما ظرف برای وجود امام (ع) نیست، مثل اینکه اگر امام (ع) خانه‌ای داشته باشد و آن را به دیگری اجاره بدهد، نمی‌توان گفت که چون آن خانه متعلق به امام (ع) است شخص جنب حق ندارد که در آن خانه داخل شود، بلکه ورود شخص جنب به خانه‌ای حرام است که ظرف برای وجود بالفعل امام (ع) باشد. بنابراین، اضافه ملکیت به تنهایی برای حکم به حرمت دخول جنب کفایت نمی‌کند، بلکه اضافه باید اضافه ظرفیه باشد و مراد از بیت، ظرف وجود امام (ع) باشد، یعنی امام (ع) بالفعل در آن خانه باشد که در این صورت می‌توان گفت که ورود

جنب به آن خانه حرام است و این حرمت به خاطر وجود بالفعل امام (ع) در خانه است و به صرف اینکه خانه متعلق به امام (ع) است، نمی‌توان به حرمت ورود حکم کرد لذا در داستان اعرابی که در روایت دوم (روایت جابر جعفی) به آن اشاره شده است، امام سجاد (ع) به آن شخص اعرابی فرموده است: «يَا أَعْرَابِيُّ أَمَا تَسْتَحْيِي تَدْخُلُ إِلَى إِمَامِكَ وَأَنْتَ جُنُبٌ» و از این تعبیر استفاده می‌شود که دخول جنب بر خود امام (ع) حرام است.

آیا دخول در مشاهد مشرفه، دخول بر امام (ع) شمرده می‌شود؟ ممکن است که گفته شود که حکم حرمت دخول جنب بر امام (ع)، مشاهد مشرفه را شامل نمی‌شود چون مشاهد مشرفه ظرف وجود امام معصوم (ع) نیستند، بلکه ظرف برای زیارت و عبادت است.

ممکن است که گفته شود که مشاهد مشرفه، بیوتی هستند که ائمه (ع) در آن دفن شده‌اند لذا چون ائمه (ع) در این اماکن دفن شده‌اند، ظرف وجود امام می‌باشند، در نتیجه دخول جنب در این اماکن حرام است. توضیح این مطلب، ان شاء الله، در جلسه آینده بیان خواهد شد.

«الحمد لله رب العالمين»